

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XIV. Vtrum Angelus cognoscat naturaliter omnia intelligibilia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

propria ratio formalis adæquata vniuscuiusque ex multis includit in se oppositionem, & impossibilitatem sui cum ceteris multitudinis, eorumque rationibus formalibus. Nec enim aliter distingui possent inter se realiter. Ceterum ratio intentionalis, sicut & exemplaris, atque efficiens potest, si sit excellens, vna esse plurium etiam quoad conceptus, & formalitates, quibus diuersificantur inter se, vt patet in diuina cognitione, idæa, & potentia, atque in pluribus aliis, quæ per perfectionem realiter indiuisibilem æquivalent pluribus, & præstare possunt per se præcise, quicquid eadem plura seorsim præstare possunt. Idè igitur accidere similiter potest in speciebus impressis, vt nimirum vna aliqua excellenter perfecta æqualeat pluribus plurium obiectorum speciebus, eademque obiecta contineat in se intentionaliter, & valeat efficere cognitiones eorum quoad conceptus etiam differentiales eorum, cum omnimoda claritate, ac distinctione.

QVÆSTIO XIV.

Vtrum Angelus cognoscat naturaliter omnia intelligibilia?

IDE TVR non cognoscere. 1. Quia non cognoscit se ipsum: tum quia ex sententia Dionys. cap. 6. Eccl. hierar.

Angeli ignorant proprias virtutes, quas tamen ignorare non possent, si cognoscerent se ipsos, saltem si perfecte cognoscerent: Tum quia Angelus est quoddam singulare, vt patet; nullum verò singulare est intelligibile, vt docet sæpe Philosophus. Tum denique quia intellectus mouetur ab intelligibili, cum intelligere sit quoddam pati, ex 3. de anima tex. 12. Nihil verò mouetur, aut patitur à se ipso, quod patet ad sensum in omni mobili sensibili.

2. Nullus Angelus potest cognoscere vllum alium Angelum. Primo quia intellectus se habet ad intelligibilia, sicut sensus ad sensibilia; Atque sensus si haberet in se determinatè aliquam naturam ex collectione sensibilium, non posset sentire reliqua sensibilia, vt si pupilla esset colorata aliquo colore, non posset videre omnem colorem, vt dicitur in 3. de anima tex. 4. Angelus verò habet in se determinatè vnam ex collectione naturarum intellectualium. Deinde quia, vt dicitur in lib. de causis propof. 8. Omnis intelligentia scit quod est supra se, in quantum est causata ab eo, & quod est sub se, in quantum est causa eius. Nullus autem Angelus est causa alterius Angeli, aut causatur ab alio Angelo. Præterea vnus Angelus nequit cognoscere alium Angelum, per essentiam cognoscentis, aut cogniti, aut per speciem eius. Non per essentiam cognoscentis, quia non est similis cognitio quoad rationem eius differentialem, vt per se patet, atque omnis cognitio procedit secundum rationem similitudinis. Nec per essentiam Angeli cogniti, quia id quo vnusquisque intelligit, oportet esse illi intrinsecum, atque perfectum ipsius, vt dictum est supra quæst. 12. artic. 8. Nec denique per speciem, quia ea species foret immaterialis, sicut Angelus, cuius esset species, ac proinde non differret ab ipso.

3. Deus non est naturaliter intelligibilis ab Angelis. Primo quia Deus est super omnes caelestes mentes incomprehensibili virtute collocatus, vt dicit Dionysius cap. 9. de diu. nom. ante med. subditque rationem bidem, dicens: Quia est supra omnem substantiam, ab omni cognitione est segregatus. Deinde distantia Dei ab

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

Angelo est infinita. Quæ autem distant infinitè, non possunt inuicem attingi. Demum duo tantum sunt modi cognoscendi Deum, nempe facie, ad faciem, & per speculum in ænigmate, vt apparet ex 1. Corinth. 13. Angelus autem nequit cognoscere Deum naturaliter facie, ad faciem. Quod videlicet nulli substantiæ creatæ, aut creabili connaturale esse potest, vt dictum est quæst. 10. de Deo. Sed neque per speculum in ænigmate potest cognosci Deus ab Angelo. Quia specularis cognitio Dei omnino repugnat intellectui Angelico, vt pote incapaci accipere cognitione Dei à rebus sensibilibus, vt habetur ex Dionys. c. 7. non longè ante medium, solæ verò res sensibiles dicuntur ab Apostolo speculum ænigmaticum diuinitatis.

4. Nihil materiale, nihilque singulare potest cognosci ab Angelo. Materiale quidem; tum quia intellectum est perfectio intelligentis; nihil verò materiale potest esse perfectio Angeli, qui est spiritualis: tum quia res materiales non sunt intelligibiles actu, sed sensibiles tantum, atque imaginabiles; atque Angelo nec sensus conuenit, nec imaginatio, sed solus intellectus. Singulare verò nullum ab Angelo cognosci potest. Quia sensus est singularium, & intellectus vniuersalium, vt dicitur 1. Post. tex. 43. atque in Angelo non datur sensus, sed solus intellectus.

5. Angelus nequit cognoscere futura. Ergò neque præsentia, aut præterita. Ergò nihil. Patet prima consequentia. Quia Angelus in primo suæ creationis instanti accepit à Deo species omnium cognoscibilium ab ipso, siue futurorum, siue præsentium, & præteritorum. Quapropter si aliqua ex illis cognoscere nihilominus non potest, neque reliqua cognoscere potest. Probatum antecedens. Quia cognitio futurorum est legitimum diuinitatis argumentum, vt patet Isa. 41. 23. Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quod Dijsistis vos. Idemque dicitur cap. 46.

6. Angelus nequit cognoscere suas cogitationes, suosque actus liberos, quibus tamen nihil est cognoscibilis ab vnoquoque. Probatum assumptum, quia nullus Angelus potest cognoscere actus intellectus, & voluntatis alienæ, qui dicuntur secreta eordis, vt patet ex illo Ierem. 17. 10. Prauium est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes. Cogitationes autem, & electiones liberæ propriæ cuiusque Angeli sunt eiusdem rationis cum cogitationibus, & electionibus alienis, eiusdemque partim æquales, partim superiores. Et qui est insufficiens ad vnum ex duobus æqualibus, eiusdemque rationis, nequit sufficere ad alterum. Quia omnium inter se æqualium est eadem quoad omnia mensura.

7. Nihil supernaturale innotescit Angelis naturaliter. Quia quod quis naturaliter cognoscit, non querit, nec discit ab alio. Angeli autem querunt notitiam mysteriorum gratiæ à Deo, eaque discunt ab eodem, vt habetur ex Dionysio cap. 7. cæl. Hierar. post medium. Ex his igitur omnibus apparet Angelos non cognoscere naturaliter omnia intelligibilia, immò nihil prorsus intelligere ipsos naturaliter.

Art. 1. Respondetur. Certum primo est, Angelos naturaliter cognoscere omnia omnino cognoscibilia cuiuscunque rationis, & conditionis, saltem confusè sub ratione entis. Quæ videlicet secundum totam suam latitudinem est obiectum cuiusvis intellectus. Certum rursus est, Angelos, licet non comprehensiuè, intuitiuè tamen, & distinctè, vt sunt in se, cognoscere posse qualibet obiecta naturalia sibi coexistentia, infra Deum constituta, nec subiacentem iuri peculiari alienius dominij, quod læderetur per alienam rei possessæ cognitionem. Quia omnia eiusmodi obiecta eo ipso, quod coexistent, habent iam in se actualiter cognoscibilitatem intrinsecam.

S 3 Et

Et præterea habent proportionem cum intellectu Angelico haud quaquam minorem, quam obiecta sensibilia cum sensibus nostris. Certum tertio est, vnumquemque Angelum posse cognoscere comprehensivè se ipsum, & alios Angelos sibi æquales, necnon reliqua obiecta naturalia illis inferiora. Quia nihil horum sua perfectione, & cognoscibilitate superat perfectionem, & vim cognoscitivam cuiusque Angeli. Cuius scilicet virtus activè cognoscitiva crescit necessariò arithmeticè, iuxta augmentum omnis perfectionis eidem absolute vndeumque convenientis. Qua de re, & comparatione videri plura possunt quæst. 13. de Deo, necnon quæst. 15. ad 5. Certum hinc ulterius consequenter est, differentias ultimas individuales eorundem obiectorum, tam materialium, quam spiritualium cognosci posse ab Angelis distinctè, & clarè. Quia hoc ad comprehensionem necessariò consequitur. Quod licet aliqui in dubium revocaverint, non vacat tamen in eis refellendis tempus terere, quando res est ex se satis clara, redeturque clarior ex responsione apud 4.

Art. 2. Certum similiter est ex fide. Primò Angelos non posse naturaliter cognoscere Deum intuitivè, nedum comprehensivè, ut liquet ex præindicata quæst. 10. de Deo. Possunt nihilominus Angeli cognoscere naturaliter Deum cognitione abstractiva, inadæquata, & imperfecta, tum in se ipsis, tum in rebus aliis creatis naturaliter cognoscibilibus ab eisdem, quæ videlicet omnia sunt essentialiter connexa cum Deo, non utcumque, sed tanquam cum causa determinatè necessaria ad existentiam eorum, & tanquam imagines Dei ab eo productæ, ut ipsum repræsentent, atque inducant intellectus omnes creatos in eius cognitionem, plus minus, iuxta cuiusque cognoscibilis perfectionem, & cognoscentis capacitatem. Qua de re videri plura possunt q. 2. de Deo.

Art. 3. Certum idem est ex fide, non posse cognosci naturaliter ab Angelis, cognitione certa, ac infallibili, futura contingentia, siue distincta, siue indistincta ab actibus immediatè liberis, dummodò talia sint, quorum nulla necessitas determinatè datur iam à parte rei in causis secundis naturalibus. Quia istarum rerum antecedentem cognitionem pertinere ad solum Deum, semel atque iterum testantur sacræ litteræ, testantur verò clarissimè in duobus illis Isaia locis indicatis in 3. ratione dubitandi. Ratio est, quia eiusmodi obiecta, nec in se, nec in suis causis secundis, quæ solæ, non verò decretum Dei de illis, naturaliter innotescunt Angelis immediatè, vllam habent de præsentī cognoscibilitatem determinatam. Quæ nimirum est indistincta ab eorum existentia, atque hæc pendet adhuc in utramque partem absque vlla in se, aut in illis suis causis determinatione ad alteram partem. A nemine autem cognosci potest, quod nondum est cognoscibile ab eodem, seu cuius nulla est actualiter cognoscibilitas, respectu alicuius intellectus. De cuius rationis efficacia videri plura possunt quæst. 17. de Deo, ubi ostensum est, ne quidem Deum cognoscere posse eiusmodi futura independentè à præsentia physica eorum respectu ipsius. Quidni idè dicatur à fortiori de omni intellectu creato. Eadem porro ratione dicendum est aduersus Valquez, cum communi sententia; neque etiam effectus contingentes præteritos posse cognosci ab Angelis, nisi perseveret species aliqua memorativa, aut aliquis alius effectus intrinsecè connexus cum præexistentia eorum. Cetera verò obiecta, quorum futuritionem, aut præteritionem continet in se præsens necessitas determinatè causarum, aut effectuum naturalium, certò in illis cognoscit Angelus, ut potè earum, & causarum, & effectuum comprehensor.

Qua eadem ratione prænotat coniecturaliter plures actus liberos, & effectus ab illis procedentes ex indole, varia corporis immutatione resultantè pro varietate effectuum, iuxta dicta quæst. 3. De pass. ex astrorum aspectu, aliisque in signis, in quorum observatione præeminet subtilitas Angelorum ac demonum mirabiliter.

Art. 4. Certum denique est, Angelos non posse naturaliter cognoscere cognitione certa, ac evidentè secreta cordis alieni; hoc est, actus liberos alienos, siue Angelicos, siue humanos, abique consensu, & communicatione, seu publicatione elicientis illos. Hæc veritas docetur frequenter, & vsque adèd clarè in sacris litteris, conspirante eodem communi Sanctorum PP. & Theologorum, aliorumque expositorum sententia, ac interpretatione, ut eam putent certam ex fide Suarez lib. 2. cap. 21. & Valquez disp. 209. cap. 1. aliique non pauci, renitente operosè Martinon. disp. 39. lect. 5. in cuius fine abutitur pro sua opinione, nisi omnino fallor, nonnullis PP. testimoniis, in quibus tamen exponendis, quod non esset difficile, immorari non libet, quia nec interest, quando assertio nostra saltem sine temeritate negari minime potest, ex eius etiam authoris sensu. Loca Scripturæ præcipua sunt quæ sequuntur. 3. Reg. 8. 39. *Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum.* 2. Paral. 6. 30. *Tu enim solus nosti corda filiorum hominum.* 1. Reg. 6. 7. *Homo videt in facie, Deus autem intuetur cor.* Est etiam efficax, & clarum, eandem in rem testimonium Ieremiæ indicatum in sexta ratione dubitandi. Vnde autem proveniat impossibilitas Angelorum ad cognoscenda ea obiecta, an ex intrinseca eorum natura, an ex providentia Dei extrinseca, res est permixtis Theologorum meditationibus, huc, atque illic variè distracta, uti videre licet apud auctores modò memoratos. Theoph. Raina. dist. 4. Theol. natur. quæst. 1. art. 4. cum Scoto & aliis tuetur eam impossibilitatem esse tantum moralem, provenientem, non ex ipsa natura rerum physica, sed ex providentia Dei consulentis bono Republicæ rationalis, propterea que negantis, vel speciem impressam, vel concursum suum immediatum pro elicienda cognitione immediata, ac certa eorum obiectorum, cum alioquin sint ex se cognoscibilia naturaliter à quolibet non secus, ac alia obiecta vnicuique intellectui, vel maxime proportionata.

Art. 5. Dicendum tamen est cum communiori D. Thomæ quæst. 57. art. 4. aliorumque ibidem sententia, cui subscribunt Suarez, & Valquez locis nuper indicatis, eam impossibilitatem fundari in ipsa natura rerum; ita ut secreta cordis à nullo intellectu creato cognosci certo possint naturaliter, sed solum supernaturaliter per divinam revelationem, ac illustrationem intrinsecè supernaturalem. Suadetur id primo efficaciter. Quia in locis indicatis Scripturæ, aliisque non paucis ad commendandam specialiter scientiam Dei, extollendamque eius perfectionem præ omni alia scientia, tribuitur ipsi soli notitia arcanorum cordis, discretio cogitationum, & intentionum, atque respectu cæterorum omnium dicitur in eundem scopum, inscrutabile cor hominis, seu profundum; nullum alium scire vias eius, &c. Hæc autem testimonia, & laudes comparatæ scientiæ Dei, implicite, vel explicitè cum omni scientia creata, atque ut plurimum explicitè cum sola humana, enervantur valde, eoque omni vigore fraudantur, quem præferunt, idque absque magno, aut satis probabili contrarium fundamento, quidquid tergiversetur Martinon, si solum extrinseca, & accidentaliter, seu moralis tantum est impotentia Angelorum ad penetrandos intimos voluntatis alienæ recessus. Quod quivis facile deprehendet adhibita sincera, & attenta eo-
rum

rum locorum consideratione. Deinde contrariæ etiam auctores sententiæ sponte agnoscunt oportuisse ad bonum regimen, & rectam constitutionem Reipublicæ rationalis, ut Deus sibi soli reseruaret cognitionem certam deliberationum, ac electionum creaturarum purè internarum. Deus autem tales condidit naturas rerum, quales oportebat eas esse pro bono regimine, & recta constitutione Reipublicæ rationalis, ut liquet ex vniuersali aliarum omnium, & quarumlibet rerum inspectione. Et ex eo præterea, quia non ea est sapientia, ac providentia diuina, quæ rebus non bene, sed defectuose constitutis vniuersaliter ex sua natura, remedium præposterè adhibeat violentum, negando, perpetua lege causis secundis, iisque præstantissimis, & propemodum infinitis, suam cooperationem, aut aliquod aliud requisitum ab effectus sibi aliquo proportionatos, & in virtute actiua naturali hilarum contentos. Quam in rem videri plura possunt q. 28. de Deo. Præterea, iuxta oppositam sententiam, Angeli ex sua natura essent incapaces committendi mutuo secretum aliquod, denunciandi quæ se mutuo communicatione internarum cogitationum, & affectionum; & tam ipsi, quam homines apud ipsos redderentur subito infames ante sententiam iudicis infamia publica, & inuitabili, ex quouis suo defectu morali iuxta eius qualitatem, totamque vim infamatoriam. Neque lex, quæ apud nos viget, inferioris conditionis substantias, de ieruando lecreto, & non discerpenda alterius fama, vltimum apud Angelos locum habere posset. Quæ profecto omnia, & plura alia his similia redderent miseram naturaliter conditionem Angelorum, etiam præ nostra, arguerentque pessimam reipublicæ eorum constitutionem purè naturalem. Postremo per cognitiones possidentur aliquatenus earum obiecta, maxime vero spiritualia, ut apparet ex quaest. 3. de actibus humanis circa possessionem Dei per visionem ipsius. Et quis autem non videat, actus cuiusque liberos ita esse ex natura ipsa rei de iure proprio, & peculiari eius, ut nemo alius possit, absque eiusdem consensu, illorum possessionem, ac dominium intentare in vltimum aliquem, & quod foret deterius, necessariò obtinere? Quod tamen eueniret in Angelis ex natura rei, si illi actus non essent ipsis impenetrabiles ex natura rei, nec cognoscibiles certò independentè à voluntate, & libero consensu elicientis. Sola itaque cognitione coniecturali, & absolutè incerta, aut confusa, ac distinctiua cognosci possunt actus liberi siue absentes, siue presentes ab aliis siue Angelis, siue hominibus distinctis ab eliciente, dum non accedit consensus eius eatenus liber, aut quod illi æquiualeat, effectus aliquis exterior ex sua natura manifestatiuus interni actus liberi. Quod autem dicitur de actu interno libero, est itidem commune cognitioni eius reflexæ, habitui, & speciei memoratiuæ, aliisque quibuscumque actibus, & qualitibus pure internis, intrinsicè connexis cum actu libero. Nempe quolibet horum manifestato, innotesceret eo ipso actus liber cum quo connectuntur intrinsicè.

Art. 6. Inquires, quid conferat consensus elicientis actus liberos, qui vult, ut hi ab alio, vel aliis pluribus Angelis cognoscantur. Quid, inquam, conferat, ut tales actus reddantur proximè cognoscibiles ab alio, vel aliis respectiue? Dico eum consensum conferre ad hunc effectum, quod confert lux coloribus, cognitio bonitati obiectorum, applicatio agentibus, ut sint proximè visibiles, amabilia, potentia agere. Confert denique is consensus in eum scopum, ut utar exemplo maxime congruenti postremo nostro fundamento, quod confert donatio, vel venditio, ut reddatur proximè possibilis voluntas honesta possidendi de nouo ab aliquo, quod immediatè

prius fuerat apud alium iustum possessorem. Eodem nimirum modo redditur per consensum reuelandi proximè possibilis noua possessio actuum liberorum suscipienda per cognitionem alterius. In huiusmodi namque possessione idem est esse possibilem absolutè, atque esse possibilem honestatem eiusdem. Potest enim necessariò resultare in intellectu alieno ea cognitio, & possessio, & nunquam resultat cum libertate directè respectu ipsius, cum sit cognitio evidens, de cuius conceptu est, ne sit immediatè, ac directè libera. Quæ causa est, ob quam non potuerit occurrere incommodis propositis in articulo præcedenti, sola lege moraliter obligante ad non rimandum secreta aliena, adeoque oportuerit eam cognitionem vetare Angelis lege à naturis rerum indistincta inducente physicam impossibilitatem. Is vero Angelus, cui ab altero reuelatum esset secretum aliquod, eo pacto, ut talem notitiam non transfunderet in alios, morali solum obligatione ad id teneretur, utpote factus verus possessor eius boni à legitimo domino, non tamen ad omnes vsus, sed cum limitatione. De isto modo mutue inter Angelos reuelationis secretorum redibit iterum sermo q. 21.

Art. 7. Superest explicanda cognitio rerum supernaturalium. Supernaturalia sunt in duplici differentia. Alia namque sunt supernaturalia quoad substantiam, idest intrinsicè, ac essentialiter talia, alia verò sunt supernaturalia quoad modum, idest extrinsicè, & accidentaliter talia, iuxta expositionem traditam quaest. 6. de gratia, versus finem. Dicendum primò est cum Diuo Thoma quaest. 57. art. 5. aliisque communiter ibidem aduersus Scotum, & nonnullos alios, dona, quoad substantiam supernaturalia, non posse ab Angelo naturaliter cognosci distinctè, & certò, neque quoad existentiam, neque quoad possibilitatem. Inquam distinctè. Quia confusè, & secundum prædicata communia rebus naturalibus, certum est, illa esse naturaliter cognoscibilia à quolibet intellectu. Inquam rursus certò. Quia cum de re falsa, nec euidentiā dari possit, nec certitudo fidei; apparet clarè naturali circa possibilitatem, aut existentiam supernaturalium, seu dubitationi, seu suspicioni, aut quasi suspicioni nihil obflare posse. Dum autem dico naturaliter impossibilem eam cognitionem, non intendo supposita existentia donorum supernaturalium, esse rursus supernaturalem, & indebitam, etiam ex illa suppositione, certam, ac distinctam cognitionem eorum. Quin potius est maxime naturalis, & debita ex natura rei. Quia dona supernaturalia, vel sunt cognitiones, ac illustrationes diuinæ, vel sunt intrinsicè ordinata ad cognitionem, & illustrationem eorum, quorum gratia existunt. Cuius videlicet cognitionis, ac illustrationis interuentu, vel vnicè, vel certè præcipuè, magna saltem ex parte existunt vtilia, ac salutaria. Quod difficile non est de singulis eiusmodi seorsum, inspecta eorum natura, obleruare, ac ostendere. Solum itaque contendo, non posse cognosci sola virtute naturali, nulloque cooperante comprincipio supernaturali, quod simul cum intellectu Angelico influat in cognitionem.

Art. 8. Probatum conclusio de cognitione quoad existentiam. Virtuti cognoscitiuæ sufficienti ex se, absque comprincipio supernaturali ad cognoscenda distinctè, ac certò aliqua obiecta, ut existentia, debetur ex natura rei existentia talium obiectorum, vel formaliter, vel saltem æquiualeuter, virtuti autem cognoscitiuæ Angelicæ, nec formaliter, nec æquiualeuter debetur existentia donorum supernaturalium quoad substantiam. Ergo virtus cognoscitiua Angeli non est sufficiens ex se, absque comprincipio supernaturali, ad cognoscendam distinctè, & certò existentia eiusmodi donorum. Minor est certa ex defini-

tionem entis supernaturalis, & ex doctrina Conciliorum, ac PP. aduersus Pelagium, vt apparet ex prædicatione qq. 6. 7. de gratia. Probatur maior primùm inductione sensuum, quibus existentibus foret miraculosum, si nihilominus non existeret obiecta per singulos eorum sensibilia, necnon intellectus Angelici, atque humani, quibus similiter debetur existentia aliquorum intelligibilium, nempe eorum, quæ sunt communis virtuti intelligendi, quæ & quanta vnicuique inest. Probatur deinde à priori. Quia causa sufficiens ex se, absque comprincipio supernaturali ad aliquos effectus, infert ex natura rei existentiam illorum saltem æquiualetem. Ergo pariter intellectus sufficiens ex se, absque comprincipio supernaturali ad eliciendas cognitiones distinctas, & certas aliquorum obiectorum, infert etiam ipse ex natura rei existentiam illarum, tanquam sibi debitam determinatè. Eiusmodi porro cognitiones esse intrinsecè connexas cum existentia suorum obiectorum, ac proinde hanc illis deberi ex natura rei, est satis ex se manifestum, nec indiget probatione. Confirmatur, quia omne ens supernaturale impedit existentia sua existentiam alicuius entis naturalis sibi affinis, estque cum illo impossibile ex sua natura, vt apparet ex doctrina tradita quæst. 21. & 22. de Sacramentis. Cum ergo substantia Angelica sit ex se determinata actu, vel potentia reducibili in actum pro libito, ad cognitiones obiectorum connaturaliter sibi coexistentium, vel saltem ad non neganda illa obiecta, consequens est, vt sit etiam determinata ex se ad non eliciendas cognitiones existentie donorum supernaturalium. Eo namque ipso deberet connaturaliter negare existentiam aliquorum obiectorum naturalium, vtpotè impossibile cum iis donis supernaturalibus, quorum existentiam affirmaret per tales cognitiones.

Art. 9. Probatur eadem conclusio quoad alteram partem de cognitione possibilitatis. Quia possibilitas non existentium in se intrinsecè, ideoque non comparantium intellectui ratione sui, non aliter cognoscibilis est, quam per species rerum existentium, quæ cognoscuntur immediatè ratione sui. Per species autem rerum existentium, quæ quatenus existentes cognoscuntur naturaliter ab Angelis, non possunt ipsis innotescere res supernaturales, quatenus possibiles. Quia res existentes, naturaliter cognoscibiles ab Angelis, sunt purè naturales, vt ostensum modo est. Ex rebus verò naturalibus, si quæ possent iuuare, ac sufficere ad cognitionem possibilitatis supernaturalium, maximè possent causæ elenabiles ad producendos effectus supernaturales. Hæ autem causæ ad id iuuare, ac sufficere minime possunt. Quia licet connectantur essentialiter cum possibilitate eorum effectuum, eosdemque ordine transcendentali intrinsecè respiciant; nihilominus iidem effectus, quatenus ab iisdem causis procedere possunt, atque ipsis formaliter correspondent, eam solam perfectionem, eaque sola prædicata participant, quæ sunt effectibus purè naturalibus omninò communia, vti demonstratum est in prædicationis questionibus de Sacramentis. In causis igitur naturalibus solum possunt comparere effectus supernaturales, eorumque possibilitas quoad conceptus communes cum effectibus naturalibus, non verò distinctè quoad speciales, & específicos suos conceptus.

Art. 10. Licet autem causæ naturales cognoscantur ab Angelis comprehensiuè; non tamen opus est ad comprehensionem causæ, vt cognoscantur in ipsa distinctè omnes, & singuli effectus, ad quos transcendentaliter vtrumque refertur, quoad omnia specialia eorum prædicata, sed solum quoad illa, relatè ad quæ tota eiusdem causæ perfectio apparet adæ-

quatè. Eiusmodi autem prædicata effectuum supernaturalium, quatenus producibilium per causam entitativè naturalem, dictum est, conuenire vnicuique cum prædicatis effectuum connaturalium eidem causæ. Non igitur necesse est, aut etiam possibile, vt in tali causa cognoscantur, ac discernantur prædicata specialia, per quæ differunt effectus supernaturales. Verum similiter est, Angelos ex effectibus naturalibus cognoscere Deum sub conceptu omnipotentis, seu potentis omnia possibilia. Sed quia in eum conceptum assurgunt naturaliter per solas species rerum naturalium; cum ventum est ad partitionem possibilibum, & ad conditiones singulorum articulorum, impeditur assensus certus, ac distinctus supernaturalium, per dissimilitudinem, immò & oppositionem, quam nuper indicavi, rerum naturalium, quibus mens vnicè antecederet adhærebat, quæque solæ sunt obiectum formale motuum totius cognitionis. Quæ causa est, vel non longè dissimilis impossibilitatis naturalis assentiendi mysterio Trinitatis diuinæ, cum quo res omnes creatæ connectuntur essentialiter, & quod fundatur in infinitate diuinæ essentie naturaliter cognoscibili, sed tamen habet modum essendi oppositum modo essendi rerum omnium creaturarum, vti expositum est quæst. 38. de Deo art. 1. & 7. & ad 1.

Art. 11. Dicendum rursus est, de mysteriis tantum quoad modum supernaturalibus, effectus naturales existentes modo supernaturali cognosci posse naturaliter, secundum se, ipsum tamen modum, si sit quoad substantiam supernaturalis, non posse cognosci ab Angelis certè ac distinctè sola virtute naturali; secus verò si idem modus sit intrinsecè naturalis. Probatur, quia effectibus naturalibus supernaturaliter existentibus, sicut conuenit eadem entitas, atque naturaliter existentibus, ita & cognoscibilitas conuenit eadem. Quæ videlicet est indistincta ab entitate. Quæ ratio aequè probat, vt patet, de modo etiam intrinsecè, & quoad substantiam naturalem. Impotentia autem cognoscendi modum, qui est intrinsecè, & quoad substantiam supernaturalis, vt vniò hypostatica, iisdem rationibus comprobatur, quibus probata est conclusio præcedens quoad vtramque partem. Quinam porro modi sint intrinsecè supernaturales, quinam verò solum extrinsecè, non est controuersia huius loci, in quo agitur reflexè de cognitione Angelorum, non directè de natura obiectorum illius.

Art. 12. Obseruatum nihilominus volo, si modus creatus interueniens in aliquo miraculo, vt in resurrectione mortui, sit intrinsecè naturalis, ita ipsum videri immediatè ab Angelo, vt simul cognoscat abstractiuè actum diuinæ voluntatis, à quo idem modus essentialiter, & determinatè dependet. Licet enim hic actus sit liber, & indebitus naturæ; manifestatur tamen à Deo sufficienter, & per effectum exteriori intrinsecè naturalem, ac proinde est cognoscibilis sola virtute naturali intellectus ex vi talis effectus, tanquam per signum, & locutionem exteriori Dei, quæ vult manifestare suam voluntatem. Neque verò existimandum propterea est, deberi naturæ absolutè, nullaque facta suppositione, existentiam, aut cognitionem certam vllius diuinæ voluntatis, quatenus miraculosè operantis, determinatè sumptæ. Non enim formaliter determinatè, ac præcisè, sed vel formaliter, vel æquiualetem, vti prænotatum est paulò prius, debetur naturæ existentia, & cognitio eorum omnium, quæ sola virtute naturali, absque comprincipio supernaturali cognoscere potest. Certum nimirum est apud omnes, nunquam exitura, aut cognoscenda esse formaliter ab vllò intellectu creato, omnia tam quoad substantiam, quam etiam quoad modum naturalia, tamen vnum quod

quodlibet eorum seorsum sit cognoscibile sola virtute naturali.

Art. 13. Quapropter D. Thomas probans ubi supra mysteria gratiæ non posse cognosci ab Angelo sola sua virtute naturali, quia ex pura Dei voluntate dependent, accipiendus proculdubio est de dependentia extrinseca naturæ rei dependentis per se & absolute, & non tantum per accidens, ob præsentis circumstantias à pura voluntate Dei, idest quin simul dependeat à causalitate, vel saltem ab exigentia innata causarum naturalium, ut Angeli à se inuicem, & omnes aliae res naturales dependent. Quia adiuncta expositione subintellecta certissime à Dno Thoma, ea probatio incidit re ipsa in nostram superiorem probationem, ut patet consideranti; estque efficax, & clara, tametsi Suarez lib. 2. cap. 29. aliisque nonnullis visa est, aut inefficax, aut inexplicabilis. Indidem deducitur, carentiam cuiuslibet rei naturalis, tametsi supernaturaliter ponatur à parte rei, esse cognoscibilem ab Angelo distinctè, & clarè sola virtute naturali. Quia carentia, seu non esse cuiuslibet rei create, quantum est ex intrinseca eius natura, potest poni absolute à parte rei absque vilo miraculo, & supernaturalitate, ideoque non dependet intrinsecè, & per se à voluntate Dei operante, aut cessante ab opere supernaturaliter, & miraculose, sicut etiam dictum est de effectu, & modo supernaturali extrinsecè tantum, & per accidens, deque manifestatione diuinæ erga se voluntatis. Ex his itaque omnibus liquet satis Angelum omnia naturaliter intelligere, & quatenus singula intelligere possit.

Ad 1. D. Thomas quaest. 56. art. 1. ad 1. dicit locum illum esse vitiatum in antiqua translatione, atque in noua, verbo *ignorant*, substitui *cognoscunt*. Quod si placeat tenere veterem lectionem, dici potest, ignorari ab Angelo suam virtutem, non secundum se, sed prout procedit ab ordine diuinæ sapientiæ, quem non comprehendit, & magis ignorat, quam cognoscit. Iam philosophus, dum negat singularium intellectum, non loquitur de singularitate vniuersaliter, sed prout contracta ad materiam signatam, quæ est obiectum sensus, & non cadit in intellectum, nisi per accidens. Angelus verò est singulare expers materiæ, ideoque intelligibile per se. Demum omnia creata mouentur, seu quasi mouentur ex se, exque appetitu innato ad propriam perfectionem. Est autem magna Angeli perfectio cognitio, quam habet de se, ideoque ad illam mouetur, seu quasi mouetur ex se. Neque in hoc sensu est verum, quod nihil mouetur, aut patitur à se ipso, sed præcisè quatenus mouetur propriè ad aliquid, vel violentum sibi, vel quod sibi insit per accidens, & contingenter. Nihil igitur vetat, quominus Angelus cognoscat se ipsum.

Ad 2. Cognitionem vnius Angeli per alium non potest impedire, neque similitudo, neque dissimilitudo mutua inter vtrumque. Quia neutra est coniuncta cum oppositione, aut cum impossibilitate alterius cum altero; sed altera constituitur per participationem eiusdem generis penes magis, & minus, altera existit cum totali mutua affinitate, & conuenientia substantiali. In qualitatibus materialibus non ita contingit, quia differunt inter se per mutuum oppositionem, ut album, & nigrum, aut per accessum, & recessum, maiorem, vel minorem respectu oppositorum, ut viride, & caeruleum; ideoque vna differentia inexistente sensui, impediretur is à perceptione aliarum differentiarum. Vnde, quod intellectus ita se habet ad intelligibilia, sicut sensus ad sensibilia, verificatur quidem quoad proportionem vtriusque potentiae cum vtroque genere obiectorum, non verò quoad conditionem, & naturam obiectorum vtriusque generis relatè ad vim impediendi perce-

ptionem vnius per præinexistentiam alterius. Quod autè dicitur in libro de causis de ratione causæ, & causati conferente ad cognitionem, refertur ad similitudinem, quæ requiritur ad cognitionem. Vnde quia in Angelis datur similitudo mutua quoad participationem perfectionis vnius generis, absque processione alterius ab altero, datur etiam absque eadem tanta cognoscibilitas mutua alterius in altero, & per alterum, quanta datur in rebus materialibus ratione processionis qua vnum ab alio procedit. Demum de medio, seu ratione ut quo, cognoscunt, constat ex quaest. 12. Angelum ab Angelo cognosci per speciem impressam cogniti, inditam cognoscenti à Deo. Differt autem species impressa Angeli ab ipso Angelo, non per esse materiale, & spirituale, sed per esse intentionale, & naturale, quatenus Angelus in sua substantia habet esse naturale, in specie verò intentionale, prout requiritur ad cognitionem.

Ad 3. Conceditur spontè, quod solum probatur in obiectione, Deum à nullo intellectu creato cognosci posse perfectè, & comprehensiuè; Negatur verò non posse cognosci imperfectè, & inadæquatè. Et quidem Dionysius in prioribus verbis, iuxta quæ accipienda sunt posteriora eiusdem verba, clarè loquitur de incomprehensibilitate. Iam cognitio creata Dei distat à cognoscibilitate Dei infinite, sicut distat infinite perfectio quævis entitativa creata, ab entitativa perfectione Dei. Vnde sicut hæc posterior distantia non impedit quominus perfectio omnis creata, sit participatio diuinæ; ita prior distantia non impedit, quominus cognitio creata sit representatio Dei, licet defectuosa. Demum cognitio naturalis Angeli de Deo, esto non sit enigmatica cum tanta obscuritate, quanta est obscuritas cognitionis nostræ de eodem, ut potè dependentis à sensu, & sensibilibus, est tamen specularis, & enigmatica absolute, quia habetur mediantibus obiectis creatis, & per species, ac proinde ad instar ipsorum.

Ad 4. Non est de ratione intellecti, ut per suam entitatem sit perfectio intelligentis, sed per suum esse intentionale, seu per speciem, & impressam, & expressam; atque per vtramque possunt res materiales perficere substantiam spiritualement. Quod verò attingit ad intelligibilitatem repugnantem rei materiali, dicitur non repugnare intellectui per accidens, sed tantum intellectui per se; idque quatenus materia subest accidentibus indiuiduantibus, quæ sunt obiectum immediatum sensus, & mediatum, ac per accidens respectu intellectus. Deinde dictum Philosophi, quod sensus est singularium, intellectus vniuersalium, accipitur ex mente ipsius de intellectu nostro, qui intelligit singularia abstrahendo ab accidentibus singularizantibus, quæ sunt obiectum immediatum sensus, ut dictum est iterum, & ex quibus transmittuntur in intellectum species, quæ inferuiunt intellectui per abstractionem à priori concrezione individuali materiæ, de quo fufus in qq. de Anima. Angelus verò accipit à Deo species immediatè representantes substantiam quamlibet singularem quoad suam quidditatem, quæ est obiectum proprium intellectus.

Ad 5. Conceditur. Angelum non posse cognoscere certò, ac determinatè futura contingentia, nec non præterita, quorum nullus extat effectus, aut signum præsens. Sed negatur non posse ab eodem cognosci, quæ sunt eidem præsentia physice, si nihil obstat aliud. Quia licet accipiat ab initio species omnium indiscriminatim obiectorum, adest nihilominus hæc ratio discriminis inter obiecta præsentia, & non præsentia. Quod nimirum, quæ præsentia sunt, habet in se actualiter cognoscibilitatem sibi intrinsecam, ut potè indistinctà realiter ab ipsis, eam

verò non habent, quæ non sunt præsentia, sed fuerant tantum, aut erunt. Confert autem cognoscibilitas actualis obiecti coexistens intellectui, vt cognoscatur, ad eum modum, quo confert approximatio passi respectu agentis, vt hoc agat. Vnde sicut agens physicum tamen prædictum tota virtute actiua, nequit agere in passum non applicatum, ita intellectus, tamen prædictus sit specie obiecti, nequit ipsum actualiter cognoscere, nisi actualiter illi coexistat, vel per se ipsum, vel per aliquid connexum cum eodem.

Ad 6. Potest quidem quilibet Angelus respectu suorum actuum tantundem, atque potest quilibet alius, præsertim æqualis, aut inferior respectu suorum, non tamen respectu alienorum, vt patet in gaudio, & dolore de actibus bonis, & malis, pœnis, & præmiis propriis, atque alienis. Potest similiter vnusquisque suas vocationes, durationes, cognitiones, & volitiones efficere, non tamen alienas. Nempe ad æqualitatem, aut superioritatem sufficit tantundem, aut magis posse proportionatè; nec est necesse eadem posse, aut circa eadem, sed vel hoc, vel similia, aut circa omnium similia posse. Non ergò benè arguitur ex impossibilitate, & insufficientia naturali intrinseca ad penetranda arcana aliena, insufficientia, & impotentia similis ad arcana propria. Ad rationem sublimitatis de inclusione omnium actuum liberorum intra idem genus entis, & gradum eundem perfectionis, tam respectu mutuo, quam ad alia obiecta cognoscibilia indifferenter à quolibet Angelo; dicitur, non provenire ex illis duobus capitibus impossibilitatem cognoscendi arcana aliena voluntatis, sed ex aliis rationibus expensis supra art. 5. quæ ostendunt, actus cuiusque liberis ratione suæ indiuiduationis, quatenus coniunctæ cum ratione generica exercitij immediati libertatis, esse naturaliter intelligibiles, præterquam ab indiuiduo cuius sunt, independentè à consensu eiusdem, sicut eadem sua indiuiduatione sunt intrinsece determinati ad inducenda plura alia respectu subiecti proprii, qualia in nullum aliud subiectum inducere possunt, idque ex natura ipsa rei, vt est in confesso apud omnes, omnibusque manifestissimum.

Ad 7. Non est opus quidquam superaddere iis, quæ dicta sunt ab art. 7. Quod ad Dionysium attinet, ipse non negat Angelis naturaliter esse possibilem cognitionem consulam, & incertam mysteriorum gratiæ, sed solum claram, & distinctam. Qualem nimirum querunt, & discunt à Deo docente clarè, & cum summa certitudine.

QVÆSTIO XV.

Vtrum intellectus Angelicus sit capax compositionis, & diuisionis, discursus, & falsitatis?

IDEVR esse capax. 1. quia Angelus potest abstrahere rationes communes, ac vniuersales, & similiter potest per alias cognitiones cognoscere rationes magis particulares, atque indiuiduales, vt liquet ex questione præcedenti. Ergò potest deinde per tertiam aliam cognitionem illas rationes inuicem conferre per affirmationem, vel negationem alterius de altera, quod est componere, aut diuidere, quæ prius aderant in intellectu cum præcisione à mutuo respectu, & comparatione. Patet consequentia, quia mentalis

compositio, & diuisio nihil est aliud, quàm comparatio affirmatiua, vel negatiua eorum, quæ prius apprehensa fuere simpliciter, & secundum se seorsim sine ea comparatione, nec in nobis aliter aliæ de causa contingit compositio, & diuisio mentalis.

2. Vbi est multitudo intellectuum, ibi est compositio, vt dicitur 3. de Anima tex. 21. In intellectu autem Angeli datur multitudo intellectuum. Quia intelligit plura per plures species, vt dictum est supra. Ergò datur compositio in intellectu Angeli, ac per consequens diuisio.

3. Ex pluribus scripturæ locis constat clarè, Angelos loqui proferendo affirmationes, & negationes similes humanis. Dantur igitur in Angelis compositiones, & diuisiones similes humanis. Patet consequentia, quia locutiones sunt signa conceptuum. Vbi autem signa sunt similia, oportet significata etiam esse similia.

4. Angelus cognoscit vnum per aliud, nempe effectum per causam, & causam per effectum, vt patet ex cognitione creaturarum in verbo, & Dei per creaturas. Discursus autem nihil est aliud, quam cognoscere vnum per aliud, atque transire à cognitione vnus obiecti ad cognitionem alterius obiecti, iuuante priori cognitione ad posteriorem. Datur igitur discursus in Angelo.

5. Quidquid potest intellectus minus perfectus in ordine ad perficiendum se, augendamque suam perfectionem, potest etiam intellectus perfectior. Intellectus autem humanus, qui est minus perfectus Angelico, potest discurrere, & ex præcognitis pergere ad cognitionem eorum, quæ nondum innotuerant, atque hoc modo potest perficere se ipsum, atque augere perfectionem propriam. Ergo idipsum præstare à fortiori potest intellectus Angelicus.

6. Non cognoscuntur comprehensiuè ab Angelo quæcumque ab eo cognoscuntur, sed plura cognoscit imperfectè, & inaduatè, tunc per se, vt Deum, & Angelos sibi superiores, tunc per accedens alia quælibet, propter diuersionem attentionis ad plura alia, quæ non possunt omnia simul comprehensiuè teneri. Intellectus autem cognoscens aliquid inaduatè, & imperfectè, potest proficere in eius cognitione attentius, considerando, & plura multipliciter conferendo cum illo; idest discurrendo, & componendo. Ergò Angelus potest, & discurrere, & componere. Confirmatur ex Isidoro lib. 1. de summo bono, cap. 12. vbi dicit, Dæmones per experientiam multa cognoscere. Quæ videlicet independentè ab experientia cognoscere prius non poterant. Per experientiam autem non potest perueniri ad notitiam alicuius antecedenter ignoti, nisi discurrendo. Quia ex multis memoriis fit vnum experimentum, & ex multis experimentis fit vnum vniuersale, vt habetur in fine posteriorum, & ex 1. Metaph. sub initium. Eiusmodi autem illatio experimenti ex memoriis, & vniuersalis ex experimentis, est formaliter discursus. De cuius nimirum conceptu est, vt quibusdam positis, aliud sequatur, seu inferatur.

7. Ignorantia est causa falsæ estimationis circa ea, quæ ignorantur. Angeli autem sunt capaces ignorantia, & plura de facto ignorant, vt dicit Dionys. cap. 6. Eccles. Hierar. Ergò Angeli sunt capaces falsitatis, possuntque falli. Confirmatur, quia alioquin non essent capaces qui caderent à veritate sapientiæ, & haberent rationem deprauatam, cum vtrumque hoc formaliter consistat in falsitate cognitionis. Vtrumque autem affirmat de dæmonibus Dionys. cap. 7. de diu. nomin. ante med.

Art. 1. Respondetur, Necessitas, omnisque capacitas componendi, ac diuidendi oritur in nobis ex dependentia à phantasia, in qua apparent termini incon-